

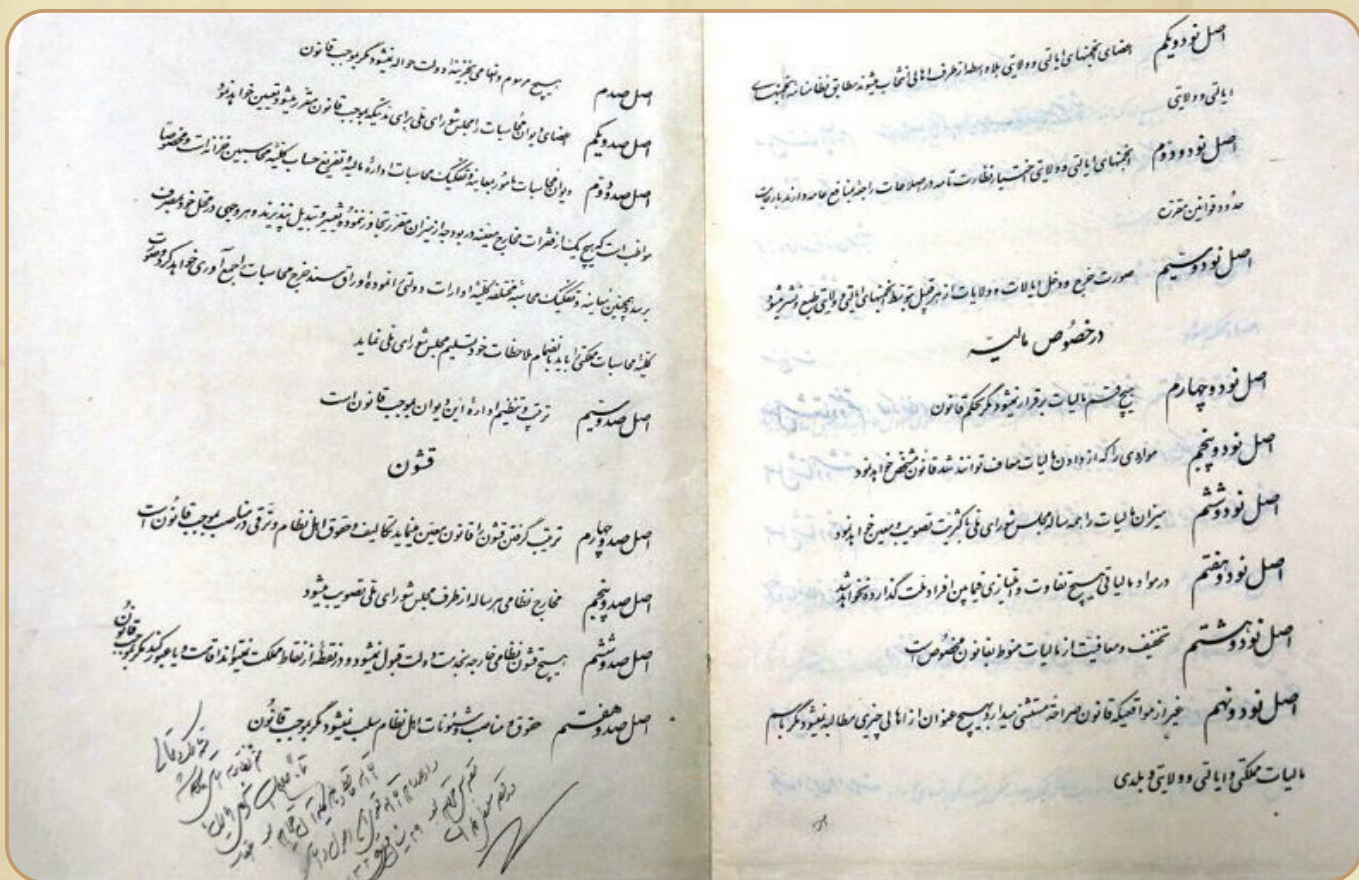
کانون وکلای دادگستری مرکز

اعلام آمادگی هیأت
مدیره کانون وکلای
دادگستری مرکز
جهت پیگیری حقوقی
ترور دانشمند هسته‌ای
کشور

به بهانه ۱۲ آذر ماه (روز قانون اساسی)

قدرت بر مدار خیر عمومی؛ آرمان مشروطه تا امروز

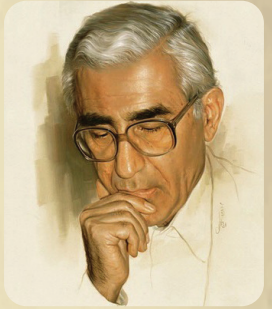
ناصر کاتوزیان، احمد صدر حاج سید جوادی، عبدالکریم لاهیجی، حسن نزیه، مصطفی رحیمی و غیره نامزد شده بودند. ۱۵- در فاصله انتشار پیش نویس و تشکیل مجلس خبرگان بررسی نهایی قانون اساسی، رهبر انقلاب تأکید می نمود که اسلام شناسان درباره پیش نویس اظهار نظر کنند و آن را بررسی کنند. **۱۶-** پس از پایان یافتن تدوین پیش نویس در مجلس خبرگان، مردم در همه پرسی ۱۱ و ۱۲ آذر ۱۳۵۸ به تأسیس نظام جمهوری اسلامی ایران رأی دادند. **۱۷-** این متن در چهار بخش مبنای نظری و آرمان های ملت، ساختار قدرت سیاسی و تبیین حقوق ملت دلالت هایی داشت. اما همچنان نارسایی هایی در تنظیم قدرت و تضمین حقوق ملت رخ می نمود. **۱۸-** در اردیبهشت ۱۳۶۸ رهبر فقید انقلاب فرمان بازنگری در قانون اساسی را صادر کرد. در این فرمان گفته شده بود که پس از تجربه ده ساله عینی و عملی از اداره کشور، و علیرغم نقاط قوت بسیار، دارای نقایص و مشکلاتی است که در ابتدای انقلاب به علت جو ملتهب و عدم شناخت دقیق معضلات اجرایی کمتر به آن توجه شده بود. **۱۹-** با این پیشینه، چهار مرحله از تدوین و اصلاح قانون اساسی در ایران تجربه شده و در بستر دوگانه ثبات و تحول، مسیر اصلاح و بهبود تقنین اساسی همچنان باز است. **۲۰-** طی آزمون ۴۰ ساله انقلاب ایران، قوت و ضعف کارنامه نظام حکمرانی بر مدار قانون اساسی توسط حقوقدانان بررسی شده و افق آینده برای بهبود آرایش قدرت و تنظیمات قوای حاکمه بر مدار خیر عمومی، افزایش کارآمدی، تضمین فراگیر حق ها و آزادی ها، رفع موانع تعدیل و تفکیک قوا و توانمند سازی حکمرانی هموار است. با این تأکید که قانون اساسی خوب و شایسته حق همه مردم ایران است، همواره کشش ها و کوشش ها و پیویش ها و پژوهش ها برای قانون اساسی بهترین، ارجمند و خجسته است.

خبرگان بررسی نهایی قانون اساسی که اکثریت ترکیب اعضای آن از روحانیون بودند و رئیس آن آیت الله حسینعلی منتظری و نایب رئیس آن آیت الله سید محمد بهشتی بود، با این رویکرد که محدود به پیش نویس تحریری نیستند ایده های بدیعی مطرح کردند. **۱۱-** یکی از مهمترین تفاوت های متن پیش نویس با حاصل کار مجلس خبرگان بررسی نهایی قانون اساسی، در بافت و ساخت هیأت حاکمه نظام جمهوری اسلامی خصوصاً ماهیت، موقعیت و اختیارات مقام رهبری بر فراز قوای سه گانه بود. **۱۲-** پیچیدگی تنظیم قوا محمل گفتگوهای جدی در حوزه حقوق عمومی گشته و نظریه ولایت امر و امامت امت برای نخستین بار در قانون اساسی مدون ایران جامه تقنین پوشید. **۱۳-** در روزهای پس از انتشار پیش نویس، مشارکت گسترده ای از جانب همه اقشار جامعه خصوصاً حقوقدانان در نقد و بررسی پیش نویس قانون اساسی انجام شد. «سمینار حقوقدانان منتقد قانون اساسی» یکی از کوشش های حقوقدانان برای بررسی این قانون بود که در آن از همه گروه های اجتماعی دعوت شده بودند. **۱۴-** در انتخابات مجلس خبرگان بررسی نهایی قانون اساسی، بسیاری از حقوقدانان و اعضای کانون وکلا مانند

شده است». بدین ترتیب، به صراحت اختیارات شاه به اصول و مواد مصرح در متن قانون اساسی محدود و مقید شد تا هیچ شبهه ای در این باره باقی نماند. **۷-** قوانین اساسی مشروطه بیش از هفتاد سال جریان داشت و خصوصاً با تجاوزهای مکرر به آن در دوره پهلوی و نقض متعدد آن، از چشم ها افتاد و به تدریج تا آستانه انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ به کلی از آن سلب اعتبار شد. به نحوی که انقلابیون تجربه مشروطه را شکست خورده می دیدند و این رویکرد مهم ترین صدمه ای بود که به قانون اساسی در حال تدوین وارد شد و آن را از میراثی مهم محروم و مایوس کرد. **۸-** پیش نویس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در سه مرجع به تدریج، تدوین و تکمیل شد: (۱) هیأت حقوقدانان مرکب از ناصر کاتوزیان، محمدجعفر جعفری لنگرودی، ناصر میناچی، عبدالکریم لاهیجی، احمد صدر حاج سید جوادی و فتح الله بنی صدر. (۲) دولت موقت (۳) شورای انقلاب. **۹-** نتیجه کاری که در این سه مرحله انجام شده بود، به مجلس خبرگان بررسی نهایی قانون اساسی سپرده شد تا بر پایه این متن، صورت نهایی قانون اساسی را تهیه کند. لفظ «نهایی» در عنوان این مجلس، گویای همین نکته و مقصود بود. **۱۰-** مجلس

۱- نخستین فکر تدوین قانون اساسی در ایران به «خیال کنسلیطوسیون» میرزا تقی خان امیرکبیر باز می گردد. او در آستانه مرگ خویش گفته بود: «خیال کنسلیطوسیون داشتم، مجالم ندادند ... منتظر موقع بودم». **۲-** گام بعدی را برای تدوین قانون اساسی، میرزا یوسف خان مستشارالدوله در دوره صدارت میرزا حسین خان سپهسالار برداشت. او متنی کوتاه تدوین کرد اما ناصرالدین شاه آن را توشیح نکرد. در ابتدای این متن، مردم «ودیعۀ خداوند» در دست شاه معرفی شده بودند و شاه ملزم بود تا شرایط حفظ امانت را رعایت کند. **۳-** نخستین قانون اساسی ایران پس از پیروزی مشروطیت تدوین شد و یک سال بعد، در تکمیل نواقص متن نخست، متمم قانون اساسی نوشته و تصویب شد. در این هنگامه، صدای آزادی خواهانی به گوش می رسید که قانون اساسی بر آمده از خیزش مشروطه را ذیل قاعده طلایی «سلطنت ملی» و «حق تعیین سرنوشت مردمان» مطالبه می کردند و هزینه های این آرمان سترگ را نیز پرداختند. **۴-** در این کشاکش بود که قوانین اساسی مشروطیت در تصریح به مهمترین اهداف ملی همچنان در میان قوانین اساسی ایران بی بدیل مانده است. چنانکه در اصل ۲۶ متمم قانون اساسی تصریح شده: «قوای مملکت ناشی از ملت است.» بارقه این فکر فاخر، نظام نمایندگی در ایران را به سبک مشروطه ایرانی سازمان داد که در طول تاریخ حقوق اساسی میهن، دستخوش فراز و فرودهایی درازدامن شد. **۵-** مشروطیت جنبشی بود که ملت ایران را در اداره امور عمومی و مشارکت در تعیین سرنوشت خود «محق و سهیم» می دانست. طبق اصل هفتم متمم قانون اساسی: «اساس مشروطیت کلاً و جزئاً تعطیل بردار نیست». **۶-** بر اساس اصل پنجاه و هفتم متمم قانون اساسی مشروطه: «اختیارات و اقتدارات سلطنتی فقط همان است که در قوانین مشروطیت حاضره تصریح

■ **استاد کاتوزیان:** قانون اساسی فقط شامل اصول آن نیست. مقدمه آن هم مطرح است. استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی جزء مقدمه قانون اساسی است. هدف ذکر این موارد در مقدمه، حفظ منزلت، ارزش و کرامت انسان در مقابل مسوولیت او در برابر خداست. هر اصلی باید در پناه چنین مقدمه ای تفسیر شود. با تکیه بر ارزش های حاکم بر قانون، حکومت قانون بله، ستایش قانون نه.

سال دوم - شماره بیست و سوم - هفته دوم آذرماه ۱۳۹۹
نشریه روابط عمومی کانون وکلای دادگستری مرکز

■ **تکریم حق حیات** به عنوان استحقاق سلب ناشدنی بشر، بنیان استقرار آزادی، عدالت و صلح در جهان است؛ باری نادیده گرفتن و تحقیر آن به اقدامات بزدلانه و وحشیانه ای انجامیده که وجدان بشر را برآشفته است. چهره کریه نفرت و خشونت در منظر حقوق دانان و وکلا همواره مذموم و مطرود است. ترور ناجوانمردانه دانشمند ایرانی «**شهید محسن فخری زاده**» که بخشی از پازل از بین بردن سرمایه های انسانی ملی ایران عزیز محسوب می گردد، سیاهه ای از جنایات هولناکی است که بر خلاف همه موازین انسانی و حقوق بشری و مواد ۳ و ۵ و ۲۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر قلمداد و محکوم نزد دادگاه وجدان عمومی است. «**هیأت مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز**».

حقوق اساسی؛ جانمایه قانون اساسی

■ از جنبش مشروطه تا کنون، چهار مدل از قانون اساسی را تجربه کرده ایم. حکمرانی خوب همواره مطلوب ایرانیان آرمان خواه و آزادی طلب بوده و آرایش قدرت بر سبیل تکریم حقوق انسانی غایت عدالت گرایان میهن گردیده است. این پرسش که قانون اساسی بمثابة نقش راه نظام سیاسی، تا چه حد خیر عمومی را در پی داشته و چه اصلاحاتی را باید برای ان پیش بینی کرد تا کامیابی ملی همه ایرانیان را در پی داشته باشد مدام در گوش خرد ایرانی نجوا می کند. تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف خصوصاً در زمینه تضمین حقوق ملت و توزیع قدرت و تفکیک قوا ناظر بر سه حوزه نهادها، هنجارها و رفتارها انگیزشی برای خوانش توسعه خواهانه و تحوّل گرایانه قانون اساسی است. ملاحظات

و ضرورت های بازنگری قانون اساسی در دهه چهارم انقلاب اسلامی ذیل الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و چشم انداز آتیه کنشگران عرصه حقوق اساسی و عمومی را بر آن می دارد که دغدغه های اصلاح و توسعه قانون اساسی را به عرصه عمومی کشانیده و گفتگوهای ملی و بین بخشی را تعمیق بخشند. قانون اساسی خوب و شایسته حق شهروندان است و کوشش های مشفقانه برای نوسازی ساختارها و تقویت زمینه باز آرای و خوانش های مدرن و نوآورانه رسالتی است که بر عهده حقوق بانان ملتزم به کرامت انسانی و ارتقای حقوق بشر نهاده شده و امید که با جسارت و خلاقیت و باور به اصلاح و بهبود ایران عزیز همواره رو به پیشرفت و بالندگی خصوصاً از حیث رژیم حقوقی و اساسی سازی نظام حقوقی باشد.

گزارش سلسله نشست های بازخوانی حقوق ملت در قانون اساسی توسط کمیسیون حقوق بشر کانون وکلا

دکتر سید محمد هاشمی

در جمع اعضای کمیسیون حقوق بشر کانون وکلا

■ **گزارش سلسله نشست های بازخوانی حقوق ملت در قانون اساسی توسط کمیسیون حقوق بشر کانون وکلا.** در نخستین نشست با تاکید بر ظرفیت اصل سوم و فصل سوم قانون اساسی و توصیف هفتاد مصداق از حقوق عامه در این سند هنجاری بالادستی بعنوان شالوده رژیم حقوقی کشور بر ضرورت اقدامات ترویجی و آموزشی نسبت به افزایش آگاهی عمومی و ایجاد حساسیت شهروندان نسبت به مطالبه و دانش افزایی نسبت به حقوق اساسی تاکید گردید. ایجاد روحیه امید و کنش ایجابی بمنظور اصلاح و بازنگری قانون اساسی از جمله محورهای این میزگرد بود. با تاکید بر اینکه امید به بهبود عملکرد رژیم حقوقی در پرتو یک قانون اساسی خوب و بی نقص است، به الگوی مطلوب جمهوری سوم در دهه چهارم انقلاب اسلامی اشاره شده و با تاکید بر مؤلفه های حکمرانی خوب و استانداردهای اداره شایسته امور عمومی، ایجاد زمینه اصلاح قانون اساسی به عنوان یک مطالبه عمومی مورد توجه قرار گرفت. همچنین در ادامه تاکید شد: پیش نیاز اصلاح قانون اساسی آگاهی عمومی برای شناخت نسبت به نقاط قوت و ضعف قانون موجود با ابتنّا به تجارب قانون اساسی مشروطه و متمم آن و پیش نویس قانون اساسی انقلاب و نسخه نهایی آن و اصلاح سال ۶۸ و آسیب شناسی این سند هنجای تا دوران کنونی است. باید شجاعانه و توأم با اشرف به مقتضیات ملی برای بهتر شدن قانون اساسی و رفع موانع تسهیل و تحقق حقوق ملت گام برداشت. با اشاره به اصل هشتم قانون ناظر بر امر به معروف و نهی از منکر تصریح شد که این حق برای شهروند دیده شده که بدون لکنت و محنت و مکافات کیفری، نقد بی پیرایه و عیان کند و به نام قانون اساسی جرم انگاری نسبت به انواع انتقاد و مخالفت، اعم از روا و ناروا ممنوع است. نقض حریم خصوصی تضمین شده شهروندان با هر نوع تحدید حدود مردم خصوصاً منتقدان به اعتبار اصل بیست و پنجم ممنوع است. تجلی اراده مردم در اداره شایسته سالارانه امر عمومی ضمن

■ دکتر هاشمی با اشاره به پیشینه تاریخی قانون اساسی در ایران به زمینه های آزادی خواهانه مشروطه و انقلاب اسلامی اشاره کرده و اظهار داشت: قدرت امری عمومی است و مشارکت آزادانه شهروندان در اعمال تعیین سرنوشت رکن تحقق سایر حقوق اساسی است؛ حق تعیین سرنوشت جانمایه قانون اساسی است و تأمین و تضمین حقوق اساسی در گرو عزم سیاسی برای تشخیص بخشی به این حق بارز شناسایی شده در اصل ۵۶ و ۶ قانون اساسی است. محوریت و مرجعیت مردم در روند سیاسی و اجتماعی یک شعار نیست و قانون اساسی در صدد نهادین سازی دیدگاه مردم سالارانه در قامت یک ساختار حقوقی دموکراتیک بر آمده و نقاط قوت ارزنده ای در شناسایی حقوق ملت در اصل سوم و فصل سوم دارد. وی آزادی و کرامت انسانی را ملهم از آموزه های قرآنی و اسلامی دانسته و افزود: اینکه در آموزه های قرآنی تغییر منوط به اراده عمومی است بر این اساس است که اراده ربانی در آزادی و اختیار انسان رقم خورده و برای ساختن جامعه نیازمند آگاهی افزایی خصوصاً در بستر آزادی خواهی و عدالت طلبی و کرامت مندی هستیم. اصلاح قانون اساسی نیز در گرو فهم و باور عمومی به ضرورت های اجتماعی و حقوقی و سیاسی است. گزاره های دینی بسیاری ترغیب به پاسداشت آزاد ی و زندگی شرافتمندانه در سایه کرامت و آزادی و برابری دارد که بدون توجه به این مضامین درک مراد مقنن اساسی و تفسیر صحیح این متن نارس است. این استاد دانشگاه باور عمومی به الزامات پاسداشت حقوق اساسی را در برحه کنونی بسیار ضروری خواند و افزود: برای اصلاح و توسعه قانون اساسی نیازمند ارتقای دانش و فهم عمومی نسبت به حقوق اساسی هستیم. امید به بهروزی در سایه آگاهی است و مردم باید به حقوق و تکالیف

خود بیش از پیش آگاه باشند تا مطالبه گرانه و هدفمند بدون لکنت و محنت، نیازهای واقعی بهروزی خود و جامعه را شناخته و از حکمروایان پاسخگویی بطلبند. وی ایجاد معیارهای حمایتگرانه و موازین تضمین کننده نسبت به حقوق مردم در قانون اساسی را ضروری برشمرده و اظهار داشت: حقوق بشر بدون ضمانت و پشتوانه قوی تحقق پذیر نیست و قاعده گذاری های قانون اساسی باید زمینه تثبیت و تضمین حقوق ملت را هموار و راه را بر تعرض و تضعیف حقوق ملت مسدود کند. نظام حقوقی با ابتنّا به نهادهای مستقل مدنی و حوزه عمومی غیردولتی باید ضامن حقوق شهروندان و حامی بی قید و شرط حقوق مردم باشد. هاشمی با یادآوری اصول اعلامیه جهانی حقوق بشر درک گوهر مشترک این حقوق را حول محور کرامت ذاتی انسان ها ضروری دانسته و افزود: سه نسل از حقوق بشر شامل حقوق مدنی سیاسی و آزادی های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و حق همبستگی سیمای یک حیات شایسته را با قدر مشترک کرامت انسانی بمثابة غایت حقوق بشر ترسیم می کند و دولت ها باید زمینه ها و مقتضیات پاسداشت حقوق را فراهم و مبادرت به شناسایی و تضمین این حقوق کنند. سوء استفاده از قدرت در راستای نقض حقوق بشر خلف وعده دولت ها در سوگند پاسداری از حقوق اساسی است. وی گفت: آزادی های مدنی مستلزم دخالت منفی و سلبی دولت و موقوف به حق ادعا و حق مطالبه ملت است و باید زمینه حق حیات و آزادی معنوی و امنیت شغل و مسکن و حریم خصوصی و آزادی بیان و اجتماعات و آزادی مشارکت سیاسی و احزاب بعنوان نسل اول فراهم و موانع آن توسط دولت برداشته شود. دولت مداخله پرهیزانه امنیت شهروندان را در این زمینه ها تامین کند.